

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Lemańska (przewodniczący)

SSN Paweł Księżak

SSN Adam Redzik (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi M. B.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie
o sygn. III AUa 1445/21,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 listopada 2022 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie sygn. akt III AUa 1445/21 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej w sprawie III AUa 1445/21 nie później niż w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia doręczenia Prezesowi Sądu Apelacyjnego w Krakowie odpisu niniejszego postanowienia;**
- 3. przyznaje Skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w wysokości 2000 zł;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;**
- 5. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

I.

M. B. (dalej również: Skarżąca), zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika, w piśmie z 18 sierpnia 2022 r. (data wpływu do Sądu Apelacyjnego: 19 sierpnia 2022 r., do Sądu Najwyższego: 5 września 2022 r.) wniosła o: stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie, III AUa 1445/21, toczącym się na skutek apelacji M. B. od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 23 czerwca 2021 r., VI U 4594/19, nastąpiła przewlekłość postępowania; wydanie Sądowi rozpoznającemu wskazaną sprawę zalecenia wyznaczenia składu sędziowskiego właściwego do jej rozpoznania oraz wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej; przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz Skarżącej kwoty 6 000 zł (sześć tysięcy złotych); zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa advokackiego i opłaty od pełnomocnictwa.

Uzasadniając przedstawione wnioski Skarżąca wskazała, że 23 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy w Krakowie, w sprawie VI U 4594/19, toczącej się na skutek odwołania M. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wydał wyrok oddalający to odwołanie. Orzeczenie to M. B. zaskarżyła apelacją z 9 sierpnia 2021 r., zarejestrowaną pod sygn. III AUa 1445/21. Według zapisu w Portalu Informacyjnym Sądów Powszechnych data wpływu apelacji to 16 sierpnia 2021 r.

Mimo upływu roku od daty wpływu apelacji do Sądu Apelacyjnego, nie wykonano żadnych czynności w przedmiotowej sprawie. Nie został nawet wyznaczony skład sędziowski, a sprawa oznaczona jest nadal jako „referat oczekujący.”

W ocenie Skarżącej postępowanie apelacyjne trwa tym samym dłużej, niż jest to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych, z powodów niezależnych od stron i leżących wyłącznie po stronie Sądu Apelacyjnego. Skarżąca wskazała też, że w orzecznictwie przyjmuje się, iż sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych powinny być rozpoznawane w sposób szczególnie sprawny. Stwierdziła, że przedmiotowe postępowanie ma dla niej bardzo istotne znaczenie, jako że dotyczy dostarczenia środków utrzymania. Ponadto postępowanie sądowe, którego wynik jest niepewny, łączy się dla niej

z ogromnym stresem, nasilonym jeszcze z uwagi na zaburzenia adaptacyjne i depresję oraz fakt, że początek sporu z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych zbiegł się z chwilą nagłej śmierci męża. Skarżąca podniosła też, że dochodzona kwota jest uzasadniona w okolicznościach sprawy, również z uwagi na spadek wartości nabywczej pieniądza od chwili wejścia w życie ustawowej regulacji wysokości sum pieniężnych przyznawanych w razie stwierdzenia przewlekłości postępowania.

W odpowiedzi na skargę Skarb Państwa - Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie wniósł o oddalenie skargi, a w przypadku jej uwzględnienia – o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

Uzasadniając powyższe wnioski wskazał, że akta sprawy wpłynęły wraz z apelacją do III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w Krakowie 16 sierpnia 2021 r. Tego samego dnia dokonano losowania sędziego sprawozdawcy. W dniu 24 sierpnia 2021 r. zarządzono doręczenie odpisu apelacji pełnomocnikowi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Krakowie. Zarządzenie to wykonano 27 sierpnia 2021 r. Od tego czasu sprawa oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy, zgodnie z kolejnością wpływu.

Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał, że długość oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy związana jest między innymi ze zmianą zasad wyłaniania składów wieloosobowych. Stwierdził, że terminy rozpraw wyznaczone są w pierwszej kolejności dla spraw o najstarszych sygnaturach, a obecnie oczekują na wyznaczenie terminu sprawy, które wpłynęły w II połowie 2018 r. Wynika to z liczby spraw wpływających do wydziału oraz niedostatecznej obsady kadrowej. W wydziale orzeka obecnie siedmiu sędziów, w tym część w zmniejszonym wymiarze. Na 30 sierpnia 2022 r. do rozpoznania pozostało 5721 spraw (z wyłączeniem WSCP i WSCU). Zmiana tej sytuacji pozostaje poza kompetencjami Prezesa Sądu Apelacyjnego. Dodatkowe opóźnienia spowodował stan epidemii. W odpowiedzi podkreślono, że brak terminu rozprawy lub wyznaczenie go po upływie znacznego okresu od przedstawienia akt Sądowi Apelacyjnemu nie wynika z opieszałości lub zaniedbań Prezesa Sądu, Przewodniczącego Wydziału lub sędziego referenta, ale z warunków kadrowych, biurowych i proceduralnych.

II.

Wyrokiem z 23 czerwca 2021 r., VII U 4594/19, Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił odwołanie M. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Krakowie, o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy zarobkowej.

Powyższy wyrok M. B. zaskarżyła apelacją, wniesioną do Sądu Okręgowego w Krakowie 12 sierpnia 2021 r. Akta sprawy wraz apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 16 sierpnia 2021 r. i zostały zarejestrowane pod sygn. III AUa 1445/21.

W aktach sprawy znajduje się pismo oznaczone „raport z losowego przydziału sprawy III AUa 1445/21”, opatrzone datą 16 sierpnia 2021 r. Zamiast nazwiska sędziego referenta w piśmie zawarto adnotację „Referat Oczekujący_[...]”.

W dniu 24 sierpnia 2021 r. wydano zarządzenie o doręczeniu odpisu apelacji pełnomocnikowi ZUS. Zarządzenie to wykonano 27 sierpnia 2021 r. Od tego czasu w sprawie nie podjęto dalszych czynności.

III.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 2 ust. 1 ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75, dalej: u.s.p.p.) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

W myśl art. 2 ust. 2 u.s.p.p. dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość

i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W ustawie o skardze na przewlekłość postępowania nie określono, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W orzecznictwie przyjmuje się, że pod pojęciem tym należy rozumieć wielomiesięczną beczynność sądu, polegającą na niewyznaczeniu rozprawy bądź niepodjęciu czynności (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 grudnia 2018 r., I NSP 40/18; z 11 września 2019 r., I NSP 88/19; z 14 listopada 2019 r., I NSP 151/19; z 12 maja 2020 r., I NSP 37/20; z 27 października 2020 r., I NSP 151/20). W odniesieniu do postępowania apelacyjnego wskazuje się, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku beczynności sądu drugiej instancji, polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej w ciągu 12 miesięcy od daty wpłynięcia apelacji (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 27 marca 2019 r., I NSP 88/18; z 6 września 2019 r., I NSP 74/19; z 31 października 2019 r., I NSP 134/19; z 19 grudnia 2019 r., I NSP 173/19).

W sprawie, której dotyczy rozpoznawana skarga, apelacja wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 16 sierpnia 2021 r. Od tego czasu nie wyznaczono rozprawy apelacyjnej, a podjęte czynności ograniczone zostały do doręczenia odpisu apelacji pełnomocnikowi ZUS. Brak wyznaczenia rozprawy nie jest przy tym spowodowany działaniami podejmowanymi przez strony postępowania. Prowadzi to do wniosku, że doszło do nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu sprawy w przedstawionym wyżej znaczeniu.

Odnosząc się do argumentacji Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie należy zauważyć, że według utrwalonego orzecznictwa znaczny wpływ spraw, problemy kadrowe, jak i inne kłopoty organizacyjne, pozostają bez wpływu na stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie, w której wniesiono skargę.

Wskazuje się przy tym, że państwo ponosi odpowiedzialność za zapewnienie właściwej organizacji sądownictwa, w tym należytej obsady kadrowej sądów (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; z 24 maja 2019 r., I NSP 29/19; z 5 czerwca 2019 r., I NSP 39/19; 27 października 2020 r., I NSP 145/20; z 9 grudnia 2020 r., I NSP 179/20).

W związku z powyższym, na podstawie art. 12 ust. 2 u.s.p.p., Sąd Najwyższy orzekł, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, doszło do przewlekłości postępowania.

Według art. 12 ust. 4 u.s.p.p. uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, a w przypadku skargi na przewlekłość postępowania prowadzonego przez komornika – od komornika, sumę pieniężną w wysokości od 2000 do 20 000 złotych. Wysokość sumy pieniężnej, w granicach wskazanych w zdaniu pierwszym, wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Na poczet tej sumy zalicza się kwoty przyznane już skarżącemu tytułem sumy pieniężnej w tej samej sprawie. Sumy pieniężnej nie przyznaje się w razie uwzględnienia skargi wniesionej przez Skarb Państwa albo państwowe jednostki sektora finansów publicznych.

W orzecznictwie przyjmuje się, że suma pieniężna zasądzana w związku ze stwierdzoną przewlekłością ma stanowić swego rodzaju rekompensatę za zwłokę w rozpoznaniu sprawy, a z drugiej strony – pełni także rolę sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 marca 2018 r., III SPP 14/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 64/18; z 9 grudnia 2020 r., I NSP 149/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21). Wysokość zasądzonej sumy powinna uwzględniać okoliczności sprawy i być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego (m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 października 2014 r., KSP 8/14; z 14 października 2020 r., I NSP 111/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 161/20).

Wobec przedstawionych ustaleń Sąd Najwyższy uznał za uzasadnione zasądzenie na rzecz Skarżącej od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumy pieniężnej w wysokości 2000 zł, uznając tym samym roszczenie w części przewyższającej tę kwotę za niezasadne.

Zgodnie z art. 12 ust 2 u.s.p.p., na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy. Z uwagi na fakt, że w sprawie nie podjęto czynności, mimo iż upłynęło kilkanaście miesięcy od wniesienia apelacji, należało zalecić Prezesowi Sądu Apelacyjnego w Krakowie podjąć czynności zmierzające do wyznaczenia rozprawy.

Na podstawie art. 17 ust. 3 u.s.p.p. należało zwrócić opłatę od skargi.

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 u.s.p.p. oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.) Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżącej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.